

Komentarji

k dnevnim dogodkom in
vprašanjem

Ako bi polži na svojih hrbtih nosili ameriško federalno ustavo s Kleka na Triglav, bi jo prej prinesli tja kot pa jo modernizirala ameriško ljudstvo na način, ki ga ustava doslej predpisuje. Ustava je že stara približno 150 let in po tem poldrugem stoletju let in po tem dvestoletju dvajseti amandament ali popravek.

Dvajseti amandament, ki je bil pravkar ratificiran, popravlja smešno politično starino iz dobe konjske pošte, ki jo baš zdaj preživljamo zadnjikrat. To je "lame duck session" ali kongresno zasedanje kruljavih rac po volitvah in čakanje novega predsednika štiri mesece na nastop svoje službe. Ta smešnost je zdaj odpravljena. V bodoče nastopita nova kongresa in predsednika dobra dva meseca po volitvah. In zakaj dva meseca? Ali se ne more poravnati obojestransko v Washingtonu v enem mesecu ali dveh tednih? Toda pomislimo, da se je senator Norris boril celih deset let—in koliko drugih je bilo pred njim!—predno je to absurdno medvladje skril in dva meseca. In po 150 letih!

To je samo eden dokaz, kako počasni deluje politična evolucija v Ameriki. Vedno je sto let od zad za ekonomskim razvojem. Politična evolucija pa je evolucija ljudske miselnosti. Včasih Američani so danes miali v terminih in slikah iz 18. stoletja, nekateri pa celo iz 15. in 10. stoletja. Stare vraže in bajke, stare tisočletja, imajo še danes za čisto resnico in v imenu teh vraž in bajk se puste strahovito izkrokariti.

Kar je pri izboljšanju ameriške ustave najpomembnejše, je način amandiranja. Ta način je danes tako absurd in otročji, da se je čuditi, zakaj ga Amerika še trpi. Vsak amandment mora biti ratificiran s dv tretjinsko večino državnih predstavnikov. Katere države ratificirajo, se nič ne vpraša, samo da se priglasi 36 držav. Petindevetdeset držav, ki lahko reprezentirajo sto milijonov prebivalcev, je ratificiralo, toda šestindevetdeset držav, najmanjše, najmanjše, ki imajo komaj par stotisoč prebivalcev, lahko nagaja in zavrne voljo ogromne večine.

Ratifikacija amandmentov bi morala danes biti ne več po državah, temveč s splošnim glasovanjem vsega ljudstva, ob kongresnih volitvah, in navadna večina naj zadostuje. Dalje bi morala biti v ustavi točka, ki bi določala, da se avtomatično vrši vsakih 25 let ustavodajna konvencija za spremenitev vse ustave, če to zahtevajo razmere. To bi bila prožna in moderna ustava, ki bi se ujemala z ekonomskim in socialnim razvojem dežele. Bila bi "up to date."

Ali je to zdaj mogoče? Ali je možno, da bi bil tak amandment sprejet na sedanji predpotopni način? Težko, težko je verjetno, da bi bilo to možno doseči po poti starega procesa. Preveč je ignorance, predsodkov in križarjav se sebičnih interesov.

Ali bo res, kakor pravijo največji pesimisti, da ne bomo v Ameriki nikdar imeli moderne, prožne in resnično demokratične ustave, dokler se od stare neodsekamo s sekuro?

Kakor poroča "People's Lobby Bulletin," so federalne dolžnice (bondi in note) znašale v začetku leta 1931 vsoto trideset milijard dolarjev.

Dohodki od teh dolžnic, obrestmi, so po davčnem zakonu izvezi od obdavčenja. To se pravi, da od teh dohodkov ni treba lastniku dolžnic plačati nobene davka. Dohodki znašajo lepe milijone dolarjev in vlada je prikrajšana milijone v davku. Danes je največ ameriškega premoženja v teh dolžnicah!

Amerika je edina dežela na svetu, ki je tako neumna, da iz-

POMOŽNA PREDLOGA PRED ZVEZNIM KONGRESOM

Določa pol milijarde za podporo žrtvam brezposelnosti. Hoover jo bo najbrž vetiral

Washington. — (FP) — La Folletteov odsek je te dni zaključil zabilančanje o La Follette-Coastanovi predlogi, ki določa pol milijarde za podpiranje žrtv brezposelnosti, in jo predložil senatu. V odseku je bila odobrena z veliko večino.

Njena usoda je odvisna od kongresa in predsednika. Zanj so dobri izgledi v obeh zbornicah, ker tudi opozicija ne bo mogla pregledati faktov o grozni mizeriji in splošni bankrotiranosti privatne in občinske dobrodelnosti. Odsek je zbral obsežno sliko vse dežele. Situacija je podobna v vseh mestih in odseku ni bila predložena niti ena svetla točka iz morja kapitalistične mizerije.

Če bo kongres predlog odprel v tem zasedanju, jo bo Hoover najbrž vetiral, ker ji nasprotuje v principu in v detajlih. Govorice pa krojijo, da ji je naklonjen novi predsednik Roosevelt.

Uprava tega fonda bi bila v rokah treh oseb; dve izmed teh morata biti izveščana dobrotna delavca. Prvotno je predloga določala, da upravi tega sklada načeljuje direktorica otroškega biroja, v odboru pa je bila ta točka spremenjena v toliko, da bo uprava "neodvisna."

40 odstotkov od predlagane vsote ali 200 milijonov bi bilo razdeljenih državam na podlagi prebivalstva, ostalih 60 procentov pa po potrebah. Predno pa bi bila posamezna država upravičena do svoje kvote, osnutek zahteva, da je upravičena do nje le tedaj, ko iz svojih virov poroči ali je potrošila enako vsoto.

Te pol milijarde bi ne bilo posojilo državam kot v slučaju sedanjih transakcij z rekonstrukcijsko finančno poročajo. Bil bi to direkten prihodek zvezne vlade za nasičevanje žrtv sedanjih katastrof. Vsi tedaj se pričakuje, da ji bo stara garda obeh strank nasprotovala z vsemi silami kot pred letom in pol, ko je La Follette predložil sličen osnutek. Proti predlogi je možen celo filibuster s strani Goreja iz Oklahome, Walshja iz Massachusettsa, Reeda iz Penne in drugih reakcionarjev, ki so zakrknjeni nasproti pomožne akcije za brezposelne.

V Rumeniji kipi

Obsedno stanje razglašeno

Bukarešta, 4. febr. — Rumunska vlada, kateri načeljuje Vajda-Vojvod, je včeraj dobila od zbornice pooblastilo, da lahko vsak čas razglasi obsedno stanje. Položaj v Rumeniji je zelo kritičen zaradi nemirov v oljnem okrožju Pleštija in fašističnih izgrediv med dijaki na bukareški univerzi. Vlada dolži, da so komunisti izžvali nemire v oljnem okrožju. Čez 15.000 žandarjev in vojakov je bilo poslanih v Plešti, ko so razkačeni delavci okupirali administracijsko poslopje rumunsko-ameriške oljne družbe. Več ko 300 delavcev je bilo aretiranih.

Kongresniki si nočejo znižati plač

Washington, N. C. — Nižja kongresna zbornica je v soboto zavrgla predlog, da se članom zbornice zniža letna plača z \$10.000 na \$9000.

daja davka proste vrednostne papirje in s temi vabi bogatine, da jih pokupijo in uidejo davku — nato pa stoka, da ima deficit in ne more dobiti dovolj dohodkov za "balanciranje budžeta." Se razume, zakaj ne.

Hitlerjeva strahovlada na delu

Socialistični "Vorwaerts" z volilnim manifestom zaplenjen. Krvavi poboji se nadaljujejo. Katoliški menih, ki brani fašiste, poklican na zagovor

Berlin, 5. febr. — Pruski državni zbor se je včeraj uprl Hitlerju in njegovim nacijem, ko so ga hoteli prisiliti na razpust. Socialisti, komunisti in katoliški centri so nastopili skupaj proti fašistom in odglasovali proti razpustu. Fašisti so jezni odšli iz zbornice in zasedanje je bilo zaključeno. Nato je Hitlerjeva vlada dekretirala, da se vrše volitve občinskih odborov in provinčnih svetov 12. marca.

Vlada nadaljuje s terorističnimi ukrepi. V dveh dneh je ustavila 30 delavskih časopisov, 20 komunističnih in deset socialističnih. Vsi volilni shodi in demonstracije delavskih strank na prostem so prepovedane.

Berlin, 4. febr. — Železna pest Hitlerjeve vlade je včeraj udarila po glavnem organu socialistične stranke "Vorwaertsu." List je bil zaplenjen in ustavljen za tri dni, ko je objavil volilni apel na delavstvo Nemčije, naj složno glasuje 5. marca proti profesionalnim patriotom in za socializacijo veleposredstev ter težkih industrij.

S tem je Hitler pokazal, da ne bo dal socialistom kakor komunistom svobodne volilne agitacije. Med tem se nadaljujejo krvavi poboji med fašisti in komunisti in število mrtvih, odkar je Hitler na čelu vlade, je naraslo na trideset. Najhujši izgrediv so v Porenju in Porurju. Tam sta bila tudi dva socialistična tekoča ranjena v spopadu s fašisti.

Liebknechtov dom v Berlinu, glavni stan komunistične stranke, je policija okupirala; prav tako je policija zasegla ostala komunistična središča v Prusiji.

Monakovo, Bavarska, 4. febr. — Alban Schachleiter, katoliški menih benediktinskega reda, se mora zagovarjati pred monakovskim škofom zaradi članka, ki ga je objavil v tujakšnem fašističnem glasilu "Volkischer Beobachter." V tem članku piše menih, da so načela Hitlerjeve stranke popolnoma v soglasju s krščanstvom. Na drugi strani je menihov članek v direktnem nasprotju s pastirskim listom katoliškega škofa v Lincu, ki je razglasil, da je Hitlerjeva stranka materialistična in nekrščanska.

Monkva, 4. febr. — Tukašnja Pravda, glasilo ruske komunistične stranke, je silno napadla Hitlerjevo vlado in jedko se norčuje iz Hitlerjevega štiriletnega načrta. Pravda piše, da je Hitlerjev namen pognati nemške komuniste pod zemljo in oživiti kajzersko junckerstvo in uvrstiti kapitalistično nadvlado v Nemčiji.

Anglija ponuja Ameriki 10c na dolar

London, 4. febr. — Tu poročajo, da bo angleška delegacija na ameriški konferenci za revizijo vojnih dolgov zahtevala,

MOONEYJEVA ZADEVA PRED LEGISLATURO

Akcija za amandiranje srednjeveškega zakona, ki Mooneyju zabranjuje novo obravnavo

San Francisco, Cal. — (FP) — V legislaturi te države so bili predloženi dodatki, pet po številu za amandiranje kazenskega zakonika, ki v sličnih slučajih kot je Mooneyjev zabranjuje ponovno obravnavo neglede na novo evidenco, ki se po obsodbi nabere v prilog obsojencu. Amandamente je predložil poslanec Charles W. Dempster iz Los Angelesa.

Kalifornijski zakon je sklenjen zakonu države Massachusetts, ki je zabranjeval ponovno obravnavo Saccu in Vanzettiju. Kadar je proces zaključen in obsodba izrečena, je vse končano v očeh postave ne glede na dejstvo, da se lahko pozneje nabere gora nove evidence, ki pokazuje obsojenca nedolžnim. Zakon s tem zadosti "justici," ne pa pravičnosti. Dempsterjevi amandamenti imajo namen odpraviti ta anahronizem.

Od Mooneyjevega procesa se je nagrmadilo toliko nove evidence, ki jasno pokazuje, da je bil omrežen, ampak po kazenskem zakoniku ne more dobiti nove obravnave na podlagi originalnih obtožnic. Vse take slučaje zakon prepušča državnemu vrhovnemu sodišču, guvernerju in pomilostitvenemu odboru. Vsi ti tribunali pa so v Mooneyjevem slučaju odpovedali.

Ker je proti njemu še vedno naperjena neka obtožnica izza omreževalnega procesa, je v toku akcija, da se to obtožnico vzame s police in Mooneyju da nova obravnavo. Preliminarni argumenti za to proceduro se bodo vršili dne 11. februarja. Mooneyja bosta zastopala odvetnika Frank P. Walsh iz New Yorka in Leo Gallagher. Če mu bo dovoljena nova obravnavo, se ne pomeni, da se bo sukala okrog vprašanja krivde ali nekrivde glede bombne eksplozije 1. 1916. Zagovorniki pa vsekakor upajo, da bo to vprašanje prišlo v ospredje.

V interesu njegove osvoboditve se bo v Chicagu vršil dne 30. aprila do 2. maja splošni delavski kongres. Sklicuje ga Mooneyjev livarski obrambni odbor. Mooney je član livarske unije in je bil njen organizator, kakor tudi drugih unij.

Rudarska konferenca izjalovljena

Springfield, Ill. — Prizadevanje guvernerja Hornerja, da pomiri rudarje dveh unij v okraju Christian, je bilo brez uspeha. Zadnji sestanek v soboto se je zaključil brez kakšnega rezultata in zastopniki progresivne unije so izjavili, da v ponedeljek obnovijo piketiranje.

da vlada Združenih držav vzame deset centov na dolar od svojih evropskih dolžnikov.

Al Smithov list razburil senat

Senatni reditelj suspendiran zaradi članka, v katerem piše, da so "kruki" v senatu

Washington, D. C. — Senatna zbornica je imela v petek opraviti z magacinom "New Outlook," čigar urednik je demokratski vodja Al Smith. V tej reviji je senatni reditelj David S. Barry objavil članek, v katerem trdi, da so v senatu "kruki" in "graftarji," ki prodajajo svoje glasove.

Senatorji so bili silno užaljeni in takoj so pozvali reditelja na odgovor pred senatni justični odsek. Barry pa je vztrajal, da je pisal resnico, nakar je bil suspendiran od službe in uvedena je bila preiskava. Senator Walsh iz Montane je tudi zagrozil reditelju s sodiščem zaradi kriminalnega obrekovanja. Srd je letel tudi na Smitha, ki je objavil senzacionalni članek.

1453 bank propadlo v Ameriki leta 1932

V januarju t. l. 209 bank zaprlo vrata

Washington, D. C. — V letu 1932 je v Združenih državah propadlo 1453 bank. Prizadetih je bilo 44 držav. Samo štiri države so, v katerih ni bilo nobene bančnega poloma v prejšnjem letu; te države so Maine, New Hampshire, Vermont in Rhode Island, vse na vzhodu. Tako poroča odbor federalnega rezervnega finančnega sistema. Skupna vsota vlog v vseh propadlih bankah znaša \$730,426,000. V letu 1931 je propadlo 2298 bank in skupna vsota vlog je bila \$1,691,510,000.

Sedemdeset odstotkov propadlih bank ni bilo v federalnem rezervnem sistemu. Devetnajst odstotkov je bilo narodnih bank, vse ostale pa državne banke in v veliki večini manjše institucije. Največ polomov je bilo na vzhodu in v centralnih državah.

Chicago. — V januarju 1933 je v Združenih državah propadlo 209 bank.

Dr. Maček tudi interniran v Jugoslaviji

Zagreb, 2. febr. — Dr. Vlado Maček, naslednik Stefana Radića v vodstvu hrvatske kmetijske stranke, je bil te dni aretiran in odpeljan v Srbijo. Kakor dr. Korošec, slovenski duhoven in vodja slovenske ljudske stranke, tako tudi dr. Maček zahteva jugoslovansko federacijo.

Turčija izključuje tujerodne trgovce

Istanbul, 4. febr. — Do 15. junija t. l. morajo vsi Grki, Italijani, Perzi, Armenci in ostali tujci zapreti svoje trgovine v Carigradu in drugih turških mestih. Na tisoče tujcev je prizadetih. Novi zakon določa, da cela vrsta specifičnih trgovin, obrti in profesij mora biti odslej le v turških rokah.

ZAHTEVAJO MINIMALNO PLAČO ZA DELAVKE

Program za protekcijo delavk in nedoraslih so izdelali zastopniki delavstva in državnih departamentov pod vodstvom miss Perkins

Boston. — (FP) — Pet in trideset zastopnikov unij in državnih delavskih departamentov je naslovilo na guvernerja in zakonodaje devetih držav resolucijo za večjo protekcijo delavk in otrok v industrijah. V tej akciji so zastopane države Massachusetts, Connecticut, Maryland, New Hampshire, New Jersey, New York, Ohio, Pennsylvania in Rhode Island.

Zakonski program je bil izdelan pod naslovom newyorške državne delavske komisarke miss Frances Perkinsove. Vsebuje zahteve za minimalno standardiziranje protektivne zakonodaje za ženske in otroke v industrijah. Glavne točke so: Obvezna minimalna plača, odprava nočnega dela za ženske in otroke, prepoved otroškega dela pod 14. letom starosti izven šolskega časa in prisilno obiskovanje šol.

V Kanadi še ne bo zavarovanja

Konferenca državnih zastopnikov se izjalovila. Bodo morali čakati na amandiranje ustave

Ottawa. — Gibanje za splošno zavarovanje proti brezposelnosti je v Kanadi dobilo nov udarec, ker se je razbila konferenca provinčnih in federalnih zastopnikov, ki je imela premostiti ustavne zapreke, ki zabranjujejo zvezno zavarovanje, dokler ni amandirana ustava ali se province odpovedo nekaterim pravicam.

Konferenca je bila sklicana, da se pride do slednjega sporazuma, da province določe zvezni vladni zakonik tega zavarovanja za vso deželo. Do tega pa ni prišlo, ker so nasprotovale province Ontario in Quebec. Ostale province so bile pripravljene se odpovedati tako zvanim "state rights" ali državnim pravicam s ozirom na to zakonodajo, ne pa Quebec in Ontario, ki sta najstarejši in obenem najkonservativnejši državi v Kanadi.

Delavstvo ni bilo povabljeno na konferenco, da bi imela vlogo na to. Gibanje za to zavarovanje je v Kanadi tako močno, da je zvezna vlada pristala na zakonik, če ji province dajo to avtoriteto. Zavarovanje bi bilo kontribucijsko, kar pomeni, da bi v sklad prispevali podjetniki, država in delavstvo—slično ko v Angliji.

Ta in sploh vsa socialna zakonodaja ima slične zapreke tudi v Združenih državah — zastarela konstitucija, ki veče kongresu roke. V Kanadi se bodo sedaj vrgli na agitacijo za amandiranje ustave.

Te zastarele ustave, ki so oblačene v železno steklo, so največja zapreka za naraven razvoj nekdanjih naprednih, danes pa konservativnih republik, kot sta Amerika in Kanada. Za amandiranje zvezne ustave je posebno okorna in počasna procedura v Združenih državah, kjer navadno vzame več let za sprejetje novega dodatka. Današnje razmere pa zahtevajo elastično ustavo, ki omogoča splošno zakonodajo za vso deželo.

Revolucionar Sandino sklenil mir

Managua, Nikaragva, 4. febr. — Augustino Sandino, ki je vodil vstajo proti vladi od leta 1926, se je pomiril. Obiskal je predsednika Sacasa in razla sta se kot prijatelja.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene
National Benefit SocietyNarodnica: za Zdravne drlake (Ivan Chica)
in Kanada \$6.00 na leto, \$3.00 za pol
leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Ciero
\$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za ino-
metstvo \$9.00.Subscription rates for the United States
(except Chicago) and Canada \$6.00 per year,
Chicago and Ciero \$7.50 per year, foreign
countries \$9.00 per year.Cena oglasov po dogovoru. — Rokopisi se ne
vrstijo. — Advertnent rates on agreement. — Manu-
script will not be returned.Naslov za vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2657-59 St. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS.

138

Datum v objavo, na primer (Dec. 31,
1929), poleg vsakega imena na naslovu po-
menja, da vam je s tem datumom postala
narodnica. Ponovito jo pravda, da se
vam list ne vrne.

Domač drobiž

Rojak umrl

Gilbert, Minn.—Tu je umrl
John Gasperi, star 55 let in do-
ma iz Milne pri Komendi na Go-
renjakem. Umrl je za srčno
kapjo v bolnišnici v Evelethu.
Ni bil član naše jednote. V sta-
rem kraju zapuša družino.

Stavka v Michiganu

Monroe, Mich.—Dne 1. febr.
je v tukajšnji železarski tovarni
zastavkalo okrog 900 delavcev,
ko jim je družba hotela znižati
mezdo za dvajset odstotkov.

Smrtna kosa v Clevelandu

Cleveland.—Umrla je Mary
Knafele, roj. Kern, stara 25 let
in doma iz Pittsburgha. Bila je
članica društva št. 142 SNPJ.
Zapuša moža, starš in več brat-
rov in sester.Dalje je umrla Mary Černe,
roj. Ložar, stara 45 let in doma
iz Dol pri Bercem. V Ameri-
ki je bila 25 let. Zapuša moža,
tri sinove in hčer.

Odšli v stari kraj

Cleveland.—Na obisk v Jugo-
slavijo so odpotovali Ferdinand
Jazbec, Louis Podpadeč in Jakob
Modic.

Mlada graduantinja

Cleveland.—Angelina Šterk je
najmlajša med 154 dijak in di-
jakinjami, ki so dokončale študi-
je v East arednji šoli. Stara
je komaj 16 let. Angelina je
hči Petra in Mary Šterk, ki sta
živela 23 let v Calumetu, Mich.,
a pred sedmimi leti se je družina
preselila v Cleveland.

Neureča

Milwaukee.—Valentin Troger,
813 W. Pierce st., je padel na
ledenem tlaku in si zlomil roko.

Dva vlom pri rojakih

Milwaukee.—Pred nekaj dnevi
so neznan banditje vlomili v
izložbeno okno slovenskega zla-
zarja Joe Grandilica in mu od-
nesli za okrog \$300 zlatnine.—
V isti noči so roparji obiskali tr-
govino Franka Lustika, toda na-
šli so le pet dolarjev drobiža.

Suhaška nadležnost

West Allis, Wis.—John Turk
je imel v par mesecih že četrti
obisk policistov, ki bi ga radi
na vsak način ujeli v mrežo.
Dosegli niso nič. Turk sumi ne-
katere "oče prijatelje," da mu
delajo sitnosti s ovadbami.

Umrl v Brooklynu

Brooklyn, N. Y.—Anton Za-
gar, star 52 let, je umrl za že-
ločnim rakom. Zapuša dru-
žino.

Skapin bolan

Cleveland.—Anton Skapin,
tajnik socialističnega kluba št.
49 JSZ, leži bolan na svojem do-
mu. Prijatelji in člani kluba so
vabljeni, da ga obiščejo.Poslanci študirajo socialistične
predlogeHarrisburg, Pa.—Delavski
odsek državne zbornice je na
svoji seji odglasoval, da imajo
člani odseka 14 dni časa za študi-
ranje dveh socialističnih pred-
logov — za skrajšanje delovnika
na 30 ur in brezposelnostno za-
varovanje.Do tega jih je prisilil sociali-
stični poslanec Hoopes iz Read-
inga, ki je član odseka. Predsed-
nik jih je skušal poriniti podod-
seku, kjer bi bili predlogi porin-
jeni na stran. Hoopes je z ar-
gumenti prepričal večino, da sta
obe vprašanji tako važni, da se
morajo v predlogi poglobiti vsi
člani odseka, kar sta bila do-
ločena dva tedna.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beleške iz ravnih krajev

Sedaj in nekdanj

Milwaukee, Wis.—V kongre-
su, ki ga kontrolirajo demokra-
tje, razpravljajo in delajo načr-
te, kako bi se zavrtelo industri-
sko kolesje; da bi ublažili bedo
milijonov brezposelnih in da bi
pomogli bankrotiranim farma-
jem in malim trgovcem. Dose-
daj še niso uspeli, da bi kaj po-
magali. Le besede so jih, to je
vse. Vse mogoče in nemogoče
načrte delajo, nihče pa se ne dr-
že dotakniti glavnega vpraša-
nja, da bi obdavčili tisti sloj,
ki danes poseduje ves denar in
vse bogastvo in ki bi lahko pla-
čal, da bi se ljudstvo oddahnilo,
ker bi mu bilo odvzeto davčno
breme. Toda bogatiji se ne sme
obdavčiti, plačati morajo revni
delavci in kmetje. Ubogo ljud-
stvo pa čaka in čaka, med tem
čakanjem pa bo šel kongres na
počitnice in ostalo bo vse nere-
šeno.Vsakemu je lahko znano, da
se lahko vzame le tam, kjer je
in da se da, kjer ni. Revnemu
ljudstvu se ne more več vzeti,
ker nič nima. Lahko pa se vz-
me tistim, ki imajo. Vlada ima
moč, da to stori, pa noče, ker
vedno dela za interese velekapita-
la, kateremu služi. Valed te-
ga je dolžnost ljudstva, da si sa-
mo pomaga, da samo vzame v
svoje roke svoje delavske pro-
bleme in interese. To lahko stori
na ta način, da postavi v posta-
voda svoje delavske zastopni-
ke, kateri bodo delali in skrbeli
za pravično deljenje bogastva te
dežele. Delavstvo bi lahko že
davno spoznalo, da nima od vla-
dajočega razreda ničesar prič-
akovati kot le mrve in miloščno
ter batine.Kdaj pride do spoznanja de-
lavstvo — vse zatirano delav-
stvo, ki je v večini? Socialistič-
na stranka ima najboljši delav-
ski program, katerega bi se mor-
al okleniti vsak delavec in de-
lavka. Edino potom tega programa
je možna trajna rešitev in
mizerije, ki so jo povzročili vla-
dajoči radi profitov. Produkcija
se naj za rabo, za potrebo, ne pa
za dobiček. Edino soc. stranka
je zmožna rešiti vprašanje pra-
vične proizvodnje in delitve, ker
ima jasen program in zdrave
smernice za vse delavstvo. Čim-
prej se bo delavstvo oprijelo
njenih načel, tem prej se bodo
odpravile depresije in gorja, ki
jih povzroča sedanj sistem, ki
je že preživel svojo dobo.Neka minnesotaka poročeval-
ka pravi, da je čitala v Prosveti
očitek, češ, da delavci ne znajo
voliti. Tudi Prosveta sama nas
je enkrat ostela vsled tega. Po-
ročevalka dalje pravi, da tudi če
so socialisti zvoljeni, da ne po-
maga, če pa ničesar ne store ka-
pitalistom. Ona misli na slučaj
iz leta 1915-16, če se ne motim.
Naj povem, da dotična oseba, ki
jo je postavil klub št. 22 in ki
je tudi bila izvoljena v urad, ni
imela nikdar v sebi socialistič-
nih idej in najbrž jih tudi ni-
kdar ne bo imela. V klubu je
dotična oseba bila le radi oseb-
ne koristi. Čim pa se je spoznalo,
da se ne ravna po socialističnih
načelih in klubovih željah, je
dotična oseba bila izključena.
Tudi sam sem glasoval za nje-
govo izključitev. In kaj je nare-
dil ta človek? Predlagal je v
mestnem svetu, da se mestnim
delavcem, ki so imeli \$3 dnevne
plače, zniža mezd na \$2 dnev-
no, kajti on da je vedno trdil,
da taka mezd zadostuje. K are-
či niso bili ostali mestni odbor-
niki njegovega mišljenja in me-
zda je ostala po starem.Take osebe pristopajo v stranko
iz osebnih koristi in pa zato,
da potem ljudstvo izgubi zaupa-
nje vanjo. Toda takega tička se
kaj kmalu spozna in se tudi z
njim pošteno obračuna, da osta-
ne brezposlen vse življenje. Po-
sebnost sedaj socialistična stran-
ka strogo pazi, da ne vzame pod
svoje streho takih oseb, ki so
dvomljive. Znano mi je, kako
je delal dotični "socialist" leta
1916 tekom rudarske stavke na
železnem okrožju v Minnesoti.
Bil je v mestnem svetu in po-
noči je zboroval s člani jeklar-
skega trsta, pa menda ne v prid
stavkarjev. Neki provokator je
bil navidezno aretiran. Stavkar-
ji so od policije zahtevali, da se
ga izpusti, ker so mislili, da je
na njihovi strani. Bil pa je le
navaden provokator za družbo.Polcelja ga ni sprva izpustila, pa
je prišel dotični mestni uradnik
in izposloval, da so ga takoj iz-
pustili. Zupaj je bila velika mno-
žica stavkarjev, ki je po tem do-
godku na rame dvignila dotič-
nega uradnika in ga nosila po
ulicah kot junaka, dasi je bil v
resnici njihov sovražnik, ki se
je znal v svoji pretkanosti hli-
niti delavcem, delal pa je za
družbo.Taki dogodki so seveda pogo-
sti v stankah in delavskih bojih.
Prikladijo se v stranko taki tipi
z namenom, da ji škodujejo. S
tem pa ni rečeno, da je stranka
slaba ali njena načela ali njeno
članstvo. Glavno pa je, da se
članstvo čuva takih ljudi, da se
koga sprejme v svoje vrste. Po-
sebnost se je treba paziti pred
provokatorskimi kandidati, ki se
utihotapijo v stranko in si zna-
jo pridobiti zaupanje članstva
na razne načine.V Minnesoti je precej zaved-
nih slovenskih delavcev. Radi
glasujejo za soc. kandidata, če
ga le imajo. Leta 1920 so že-
nake prvič volile. Bil sem v volil-
nem uradu. Prihajale so žene in
volile. Vprašale so me, kako se
voli. Drage volje sem jim poka-
zale. Rekle so, da bodo volile "za
tistega, ki je po nedolžnem v za-
poru." To je bil pokojni Debs.
Pričkal sem jim kako in kaj,
da bodo njihove glasovnice ve-
ljavne. V mestu Chisholmu, ki
je takrat imelo nad dva tisoč
glasov, je dobil Debs nekaj nad
250 glasov večine nad vsemi o-
stalimi kandidati za predsedni-
ka. To je bilo veselje in napred-
nih vrstah delavstva, reakcija
pa se je bala, da so tudi vsa o-
stala mesta tako glasovala in da
je Debs izvoljen.—Joseph Ule.

Tedenaki pomenki

Piney Fork, O.—Namenil sem
se, da bom vsak teden napisal
dopis za Prosveto, in to ob po-
nedeljkih, ker nimam nikakega de-
la, posebno ne, da bi čital, odkar
je sobotna številka Prosvete u-
kinjena in drugače za eno kolo-
no na vsaki strani prikrajšana.
Nihče ne pride v vas, da bi mi
kaj novega povedal in da bi se
s kom kaj pogovoril.V sedanjem kritičnem času
potrebujemo več podučljivca in
zabavnega štiva. Zato posivam
članstvo oziroma naročnike, da
zahtevamo vsi skupaj Prosveto
nazaj tako kot smo je imeli pred
novim letom. Če ni drugače, naj
se naredi dolg v tiskarni in pa
na stanarini. Ko se vrne z oga-
lisperiteta in upelje tehnokra-
cija, bomo vse povrnil in pla-
čali.Pittsburska konvencija je
sklenila, da jednota ustanovi
dnevnik in da imata uredništvo
in tajništvo skupne urade, če to
ni mogoče, pa naj jednota po-
stavi lastno poslopje za urade.
Tako se je zgodilo. Ko je bilo
poslopje dograjeno, sta se ured-
ništvo in upravništvo nastanili
v njem, pa je takratni jednotin
tajnik Prosveti zasolil \$50 za na-
jemnino mesečno.Ravnatoko je bilo s tiskarno.
Članstvo je s splošnim glasova-
njem odglasovalo za tiskarno in
vsak član je plačal en dolar v
ta namen, da bo s tem pomaga-
no tudi Prosveti. Ko je bila ti-
skarna tukaj, so rekli črnogledi,
da dnevnik Prosveta mora pla-čati za tiskarno. Potem seveda
ni čuda, da Prosveta nima nov-
cev, ker jo nasprotniki zatirajo.Tudi za prihodnjo konvencijo
ponekod želijo, da bi bili izvo-
ljeni taki delegati, ki jim je Pro-
sveta trn v peti. Zato pa naj bo
zavedno članstvo vedno na stra-
ži!—Nace Ziemberger.

Iz mojih zapiskov

Milwaukee, Wis.—Koliko pro-
stora se porabi v Prosveti za
razprave glede dnevnika — ko-
liko nepotrebnega pisanja.Stotine predlogov, sugestij,
načrtov in vendar je tako jasno,
da se da problem pravilno in te-
meljito rešiti samo potem do-
ločbe, da postane dnevnik obli-
gaten za vsakega člana.Oglasi, novi naročniki — vse
to je lepo, toda v zadostni meri
nedosegljivo. Številni oglasi po-
menijo povečanje lista in s tem
stroškov in — kdo jih bo čital?Našli se bodo nasprotniki, da
toda te nasprotnike je treba pre-
pričati, kaj pomeni za nas de-
lavce naš dnevnik, kako neiz-
rečeno dragocena in potrebna je
za nas izobrazba.Treba jih je prepričati — in
dnevnik bo to izvršil sčasoma,
da je baš sedaj neobhodno po-
trebno, da se delavstvo izobra-
zuje, uči in vežba — za bodoče
boje — za boje, ki bodo prinesli
nam in našim otrokom boljšo
bodočnost, srečo in svobodo.Časopisje je tista moč, ki ta-
ko izvrstno služi vladajočemu
razredu, toda delavstvo to oro-
žje zanemarija.Pričujemo se, tarnamo in
vzdihujemo, toda obenem zame-
tujemo vse to, kar bi nas vodilo
v boljšo bodočnost, kar bi v prvi
vrsti služilo našim delavskim in-
teresom.Pojdimo med sotrpine delav-
ce in učimo jih, da bodo spozna-
li resnico. Žrtvujemo se mi, ki
smo že videli svetlobo in smo
prišli do spoznanja ter učimo o-
ne, ki še tavaajo v temi in neza-
vednosti.Ne strašimo se nasprotnikov
in malodušnih slabštev, posebno
pa ne onih, kateri nastopajo di-
rektno kot naši sovražniki pod
raznimi krinkami.Zavedajmo se, da se borimo
za pravico in resnico, za intere-
se zatiranih in vodimo v tej za-
vesti boj odločno, kot junaki.
Spartak.

Naše lokalne razmere

West Allis, Wis.—Več rojakov
me je že vprašalo, če sem zmur-
nil, ker se ne oglašim več v Pro-
sveti. Odgovarjam, da do danes
še nisem. Ako bi bil "misli"
zmurzniti, bi bil med 6. in 20. de-
cembrom lanskega leta, ko je
toplomer kazal pod ničlo, dosti-
krat tudi do 20". Vse drugače se
nam je pa priroda smejala po
božiču in ves mesec januar. Bilo
je brez snega in vedno okrog
40° gorkote in celo do 70 sto-
pinj. Danes, začetek februarja,
se ne vidi še nič slabega, ven-
dar se pa še vedno bojimo zime,
posebnost kateri nimamo denarja
za premož.Da nisem pol leta nič poročal
v Prosveti, je bil vzrok ta, da
smo bili nekateri meseca junija
precej posegli v njene kolone,
skoraj bi rekli, da preveč, zara-
di naših mestnih volitev. Tikalo
se je tudi soc. stranke, ki je pre-
cej dobro zmagala. Danes se ne-
kateri simpatičarji soc. strankejezijo, češ, da so volili sociali-
stične odbornike v mestni svet,
ne dobe pa dela pri mestu od
soc. odbornikov. Zopet drugi
pravijo, da že po 15-20 let pla-
čujejo davke na W. Allisu in ne
dobe dela, nekateri pa da so tu-
kaj šele po par let, pa delajo
pri mestu. Kaj je resnice na
tem, mi ni znano. Jaz sam še
nisem vprašal za delo pri mestu
in tudi ponujal mi ga nihče ni,
akoravno nisem spal tekom
mestnih volitev.Priporočam vsem sodrugom,
članom soc. kluba št. 180, kate-
rih je nad 50, ako vidijo, da
mestni uradniki ne delajo pra-
vilno pri oddajanju mestnega
dela, naj bi sporočili na klubovi
seji; morda se izvoli odbor, da
jih opozori, da naj postopajo e-
nako z vsemi člani oziroma vo-
lilci. Morda bo kaj pomagalo, da
bi vsak nekaj dela dobil. S tem
bi se tudi pomagalo, da ne bi
prišli spori med soc. stranko pri
prihodnjih volitvah. Ako pa
stvar vzamemo z druge strani,
se pa zopet vidi, da še tisto ma-
lo število delavcev, ki dela za
mesto, ne bo dobilo cele plače.
Sliši se celo, da bodo policisti in
ognjegasci prejeli le delno plačo.Da je prišlo do tega, ni kriva
le depresija, ampak tudi poka-
nje tukajšnjih bank. Izmed šte-
rih westalskih bank živi danes
pravilno le še ena, to je Milwau-
kee County banka. Prej je bila
ta banka najmanjša, a danes je
najboljša. Kakor se sliši, je naše
mesto imelo v teh bankah okrog
300 tisoč dolarjev. Omenjene
banke so menda objavile, da bo-
do izplačale ta denar nazaj v
šestmesečnih obrokih v petih le-
tih. Koliko in kdaj bo izplača-
no (še bo kdaj), se bo videlo po-
sneje.Tudi mestni davki gredo jako
počasi v mestno blagajno. To je
vzrok, ker skoro nihče več tukaj
ne dela. Kdor ima danes še kaj
stalnega dela, se skoro počuti
tako kakor se je pred 20 leti ti-
sti, ki je imel tisočak v banki.
Seveda se jaz ne prištevam ne
k prvimi ne k drugim. Poleg te-
ga, kar je ostalo mestnega de-
narja v bankah, je ostalo tudi
večinoma vse imetje slovenskih
in hrvatskih društev, njih pri-
hranki in mnogo drugih ljudi,
med katerimi je tudi dosti Slo-
vencev, kateri so hranili zadnje
svoje cente — za boj proti depre-
siji in za plačanje davkov in
drugih dolgov.V West Allisu so morali po
vseh šolah v vseh razredih tudi
otroci varčevati. Zbirali so po
centih in niklji ter nosili v šo-
lo, potem pa v banko. S tem so
hranili, da so imeli za knjige in
druge potrebne stvari. Tudi
mnogi starši so dodali marsika-
teri dolar k otrokovi hranilni
knjižici, da so imeli za slučaj
največje potrebe. Ali vseh 62.
000 dolarjev, ki so bili naloženi
v mladinskem oddelku v eni iz-
med tukajšnjih bank, je ostalo
noter z drugimi tisočaki vred,
tako da mladina, takoj ko začne
pohajati šolo, občuti sistem kapi-
talistične piete.Naša društva imajo tudi veli-
ke poteškoče za obstanek v na-
ši naselbini. Seje so dobro obia-
kovane, ali denar je pošel iz bla-
gajn za zalaganje asessmenta;
nekaj ga je pa ostalo v bankah.
Ker je največja priložnost za pa-
sivnost pri SNPJ, zato ima naše
društvo št. 104 že veliko pasiv-
nih članov, ki imajo priložnost
postati aktivni člani.

Anton Demahar.

Razmere in bolezen

Glencoe, O.—Naj zapišem še
jaz malo o razmerah, o katerih
vsakdo piše. Razlike ni dosti ne
tu ne drugod. V premogovnem o-
krožju se ne moremo pohvaliti,
kakor drugod; je tudi tu skraj-
no slabo za delavstvo. Nekateri
imajo delo, drugi zopet ne, pa so
skoraj vsi v enakem položaju,
ker oni, ki delajo, imajo le delo,
zaslužka pa skoro nič. Društve
plačujejo od 30 do 35c od tone
premoga. Pa ko bi se pošteno
tehtalo, da bi premogar dobil ko-
likor naloži, a mu eno tretjino
gotovo ukradejo. Vse drugo de-
lo je treba izvršiti zastoj, po-
leg tega jih pa še škarnirajo ko-
likor se da. Res morajo imeti
včasih potrpljenje, da se kateri
ne spozna nad bosom. Tako se
nam godi, ker smo razdvojeni
in se nam bo, dokler se delav-stvo ne bo strnilo skupaj v eno
močno delavsko stranko, ker pa
tom te lahko najdemo izhod
tega težkega položaja.Dne 22. jan. nas je obiskal
drug Snój z družino. Pomno-
amo se marsikaj in ob slova-
želi srečnega svidenja. Dne 23.
jan. sem prejela poročilo, da
Snój hudo zbolel in da so se
prejājni dan operirali. Zelo na-
je ta vest iznenadila — 22. ja-
n. polnoma zdrav, 25. pa že na
bolan. Brat Snój leži v Marti
Ferry Hosp., soba št. 35. Ob-
kala sem ga dne 31. jan. Po-
reš se že precej bolje in upa, da
kratkem ozdravi, da bo sku-
sposoben iti zopet na agitacijo
za Prosveto in Proletarec. Ja-
ju želim skorajšnjega oku-
vanja!

Albina Kravanja.

Dopis iz zapada

Rock Springs, Wyo.—Iz na-
selbine so redki dopisi. Za-
imamo malo, snega ni dosti, mo-
gokrat pa je vreme tako pri-
no, da se lahko sedi zunaj
solcu. Z delom gre slabo. Po-
mogokopi obratujejo le po sa-
li dva dni v tednu. Poleg te-
ga delavce vedno odslavlja
ker v jame dobivajo vedno
nakladalnih strojev. Kaj bo
bodoče, se ne ve, brezposelnost
pa je že sedaj velika. Valed te-
ga ne svetujem nikomur, da
sem šel za delom.Na 14. januarja ob 8. uri
je preminila moja 18-letna hči
Martha Porenta. Pomno-
je zavila količino luga (pe-
kar je bilo zanjo usodepo-
Zgodilo se je na 8. januarja
poldne. Pri njej je bilo več
njen prijateljic, ki so se zabav-
pri radijskem programu. Ok-
4. popoldne ji je postalo slabo.
Pomagati si je hotela z dno
sonove soli, v naglici pa je
motoma vzela količino luga.
mrla je v lokalni bolnici po
dnevem trpljenju.Glede pogreba naj navede-
še to. Ž. ženo sva se domne-
da se pogreb vrši na dan 19.
ne obletnice najine poroke in
isti uri, to je na 18. januarja
2. popoldne. Ker pa tukaj
šupnik rev. Albina Gnidovca
če popoldanskih pogreb, je
jini želji odrekel. On namre-
luteva, da mora biti vsak pog-
jutraj z mašo in \$\$\$\$. V to
dva nista privolila in pogre-
je vršil po najini želji civilni.
tem je pokazal rev. Gnidov-
da mu ni nič za duhovna
usmiljenja, mrliče pokopaval
rev. Gnidovca pa vprašati, da
bo njegova volja, da izpolni
usmiljenja.Najskrenejše se zahvaljujem
vsem sorodnikom, prijateljem
znancem, ki so nam stali ob o-
ni v urah žalosti, ki so pomagali
hčerko obkati pri mrtvaški
odru, ki so darovali številne
vence in jo spremlili k zadnjem
počitku. Naša nepozabna
hčerka nas je zapustila v cvet-
mladosti. Ohranimo ji tra-
spomin! Za njo žalujemo na-
starši, dva brata in tri sestre.
Joseph Porenta.

Zenske za majnarje

Springfield, Ill.—Dan 26.
nuarja nam ne bo šel iz spom-
na. Tega dne je bila tukaj
ka majnarska demonstracija.
Nastopile so ženske Women
Auxiliary organizacije, ki so
lujejo z rudarji progresivne
nije. Pohoda se je udeležilo
10 tisoč žensk. Žene se zav-
mo, da je boj naših moč tudi
boj. Saj pa ravno žene obič-
največ sedanje krizo. Mojem
je ta nastop v vzpodbudo, ki
vidijo, da niso sami, da so tu
žene na njihovi strani. In ta
je prav!Na 29. januarja smo slišali
slovenski radijski program
Milwaukeeja. Dobro so ga
jali. Upam in želim, da se bi
večkrat oglašili. Četudi nas
vencev ni mnogo, morda vel
kake druge narodnosti, pa ve-
eno se druge večkrat sliši
nas.—Frances Ruppel.

Razlika

Monroe, Mich.—Kjer sem
zaposlen, se dela s polno paro
dva meseca. Rezultat zasluge
v prvem mesecu je: 28c na
skupaj \$55.72 za mesec januar.
Pred tremi ali štirimi leti
mezd znesla za isti čas od
\$215 na mesec. Pač velja
razlika.—Frank Kral.Joseph B. Ely, novi governor države Massachusetts, ki se je
izrazil, da bi najrajši bil diktator svoje države, da bi mogel raz-
veljaviti vse zakone v zaščito organiziranega delavstva.

Anglaški inženir I. G. Topp je izdelal aparat na gornji nilki za obrambo Londona pred nemalimi letalci. Iznašitelj trdi, da aparat projicira tako močne svetlobne žarke, da bodo ostrepli zrak in ga prisilili na padec.

ŽELEZNA PETA

Socialni roman — Preval Ivan Vuk.

Zato me pozneje ni presenečalo, ko je cel teden opravljal pri podjetju nam nasproti posle postrežka. Bil je zaposlen kot nočni čuvaj, prodajal je na ulicah krompir, lepil je tikete v neki trgovini za konzerve, bil raznašalec v neki tovarni za lepenke, nosil je pri nekem oddelku družbe za gradnjo cestne železnice vodo. Pridružil se je ravno društvu pomivačev, ko je ono bankrotiralo.

Najbrže ga je primer škofa, kar se tiče obleke, vzpodbujal, ker je nosil cenene bombaževе srajce in hlače opasane z ozkim pasom. Ali pri vsem tem je vendar ohranil navado prejšnjega življenja in prišel k večerji vedno lepo oblečen.

Povsod, kjerkoli bi bil s Ernestom, bila bi srečna. Ali očetovo veselje pri teh naših spremenjih razmerah je mojo srečo povečevalo.

"Ko sem bil fante," je govoril oče, "sem bil zelo ukažen. Hotel sem doznati postanek in zvezo vseh reči. Zato sem se tudi lotil fizike. In še danes sem ravnokar ukažen, kakor v mladosti, in ta želja po nauku je, ki mi ustvarja življenje dragoceno."

Včasih je poskušal svojo srečo na zapadu tržne ulice, v kraju trgovin in gledališč, kjer je prodajal časopise, opravljal posel kašipota in odpiral vrata kočij. Tam se je nekega dne srečal z Wicksonom, za katerim je zapri vrata. Z veliko veselostjo nam je pripovedoval dogodek tistega večera.

"Wickson me je ostro pogledal, ko sem zapri za njim vrata in zamrmral: 'Naj bom proklet.' Natančno tako je rekel. Njegov obraz je bil rdeč in bil je tako zmeden, da je pozabil dati napitnico. Ali moral si je kmalu opomoči. Zakaj kočija še ni bila petdeset korakov proč, ko se je obrnila in obstala pred mano. Wickson se je nagnil iz okna."

"Profesor," je rekel. "To je preveč. Kaj naj storim za vas?"

"Zapr sem vrata za vami," odgovorim.

"Zato se daje navadno desetica."

"K vragu," je zasopihal. "Mislim nekaj resničnega."

Mislil je gotovo resno — glas vesti ali takega nekaj; in tako sem za trenutek premišljal.

"Mojo hišo mi vrnite," sem rekel, "in moje akcije v Slatra predilnici!"

Oče je obmolnil.

"Kaj je odgovoril?" vprašam z napetostjo.

"Kaj naj odgovori? Nič. Ali jaz sem rekel: 'Upam, da ste srečni.' Pogledal me je čudno. 'Povejte, ali ste srečni, vprašam?'"

Ukazal je kočijažu, naj vozi in se je odpeljal z divjo kletvico. In ni mi dal desetice, še manj pa mojo hišo in moje premoženje. Kakor vidiš, dušica, da prigraden kariere tvojega očeta vedno spremljajo razočaranja."

In tako je ostal oče v Pell ulici, ko sva midva s Ernestom odšla v Washington. Do odločilnega konca je stari običajni red izginil in odločilni konec je bil bližje, kot sem si mogla misliti. Zoper vsa priporočanja se socialističnim poslanecem v kongresu ni delalo zaprek. Zasedli so nemoteno svoja mesta. Vse je šlo gladko in smejala sem se Ernestu, ko je označil to kot slab predznak.

Našla sva naše socialistične prijatelje zaupljive, optimistično se zanašajoče na svojo moč in v to, kar imajo izvršiti. Nekateri od kmečkih zvez, ki so bili izvoljeni v kongres, so pomnožili na moč in skrbno izdelan delovni program je bil podan skupno. Ernest je glasoval zvesto in s povdarmom, ni pa se mogel vzdržati, da bi tuhtam ne pripomnil:

"Ako bo trebalo udariti, spomnite se, da so kemične mikature boljše nego gola pest."

Nemir se je začel še le s "kmečkimi zvezar-

ji" v raznih državah, katere so pri zadnjih volitvah pridobili. Bilo je ducat držav, ali izvoljeni poslanci niso mogli nastopiti svojih mest. Stari poslanci so se protivili odložitvi svojega mesta. Bilo je zelo priprosto.

To je bila opasna okolščina. Ako uporabijo ogoljufani kmetje nasilje, bo vse izgubljeno. Kaj vse nismo mi socialisti delali, da jih zadržimo. Marsikateri dan in marsikatero noč Ernest ni legel. Veliki voditelji kmetov so videli nevarnost in nam krepko pomagali. Ali vse zaman. Oligarhija je hotela nasilja in je spustila svoje agente provokatorje na delo. Brez vsakega dvoma so bili to oni, ki so povzročili kmečko buno.

Buna je vzplamtel v malone vseh državah. Razlašeni kmetje so nasilno vzeli v roke posestva. To je, kajpada, bilo proti ustavi in Združene države so seveda odposlale vojaštvo. Povsod so ščuvali agentje provokatorji ljudstvo. Ti odposlanci "Železne pete" so hodili okrog kot malotrgovci, kmetje in poljski delavci. V Sacramentu, glavnem mestu Kalifornije, se je kmečkimi zastopnikom posrečilo vzdržati red. Tisoče tajnih agentov je bilo v naglici poslano v to mesto. Kot poulična drhal, katero so tvorili sami, so požigali in ropali hiše in tovarne. Ščuvali so ljudstvo tako dolgo, dokler se ni z njimi udeležilo ropanja. V velikih množicah se je med to drhal delila žganjica. Tako so maso še bolj razpalili. In potem, ko je bilo vse pripravljeno, so se pojavili vojniki Združenih držav, ki so v resnici bili vojniki "Železne pete." Enajstisoč mož, žen in otrok je bilo postreljanih na ulicah Sacramenta ali pa umorjenih v hišah.

Nacionalna vlada je vzela zopet vladno in za Kalifornijo je bilo vse končano.

In kakor je bilo v Kaliforniji, tako je bilo povsod. Vsaka kmečka država (ki se je v tej buni ustanovila) je bila opustošena in okopana v krvi. Najprej so tajni agentje in črne stotnice razrušile red, nato so pa prišli vojniki. Vstaje in oblast drhali je vladala v podeželskih okrajih. Noč in dan je napolnjeval ozračje dim gorečih kmetij, trgovin, vasi in mest. Dinamit je posloval. Železniški mostovi in tuneli so se razstreljevali. Vlaki uničevali. Uboge kmete se je streljalo in obešalo v množini. Osveta je bila pa grenka. Marsikateri častnik plutokracije in armade je bil umorjen. Kri in osveti so nosili močje v srcih. Regularne čete so se bojevale s kmeti tako divje, kakor da se koljejo z Indijanci. In imele so zato tudi dovolj vzroka. Osemindvajsetisoč od njih je bilo ubitih z enim mahom s strašno eksplozijo dinamita v Oregonu. In na isti način je bila uničena cela vrsta vlakov v različnem času in na različnih mestih. Bilo je nič več in nič manj, da so se vojaške čete borile s kmeti za svoje življenje.

Zakon o milici iz leta 1903 je stopil v veljavo. In delavci ene države so pod grožnjo smrtni kazni bili primorani svoje sodruga in sotrpine streljati v drugih državah. Razumljivo, da se zakon o milici ni v začetku mogel gladko uveljaviti. Mnogo častnikov milice je bilo umorjenih in mnogo miličnikov je bilo ustreljenih po prekem sodišču. Prerokovanje Ernesta v zadevi Kowalta in Ausmunsena se je porazno uresničilo. Oba sta bila obvezana stopiti v milico in oba sta bila določena, da morata iti s kazensko ekspedicijo, ki je bila poslana v Kalifornijo in proti kmetom v Missouri. Kowalt in Ausmunsen sta se temu upirala. Bil je kratek proces. Postavljena sta bila pred preki sod in vojaška justifikacija je bil njun konec. Bila sta, obrnjena s hrbtom k eksekuciji četi, ustreljena.

(Dolje prihodnjik.)

Vpr.: "Ne, veste kaj! Če ste stari šele devetnajst let, ne morete poznati Arona Burra."

Odg.: "No, če vi bolj veste, zakaj me vprašujete?"

Vpr.: "To sem le tako domneval. Kako ste se seznanili z Burrom?"

Odg.: "Neki dan sem bil slučajno na njegovem pogrebu in ob tej priliki mi je rekel, naj ne delam takega trušča, ker..."

Vpr.: "Sveta nebesa! Ako ste bili pri njegovem pogrebu, tedaj je vendar moral biti mrtev. In če je mrtev, kako ga je neki moglo brigati, če delate trušče ali ne?"

Odg.: "Kako naj to vem? Zmeraj je bil čudak."

Vpr.: "Tega vsekakor ne morem sporečiti javnosti. Pravite, da se je pomenkoval z vami in da je bil mrtev?"

Odg.: "Saj nisem dejal, da je bil mrtev."

Vpr.: "Torej ni bil mrtev?"

Odg.: "Hm, nekateri pravijo, da je bil, drugi pa, da ne."

Vpr.: "Kakšnega mnenja ste bili vi?"

Odg.: "O, mene ni ta stvar prav nič brigala. Saj ni bil moj pogreb."

Vpr.: "Pa ste potem — no, saj tega ne bova mogla spraviti na čisto. Dovolite, da vas vprašam kaj drugega. Katerega dne ste se rodili?"

Odg.: "V ponedeljek 31. oktobra 1893."

Vpr.: "Kako! To vendar ni mogoče! Potem bi bili stari sto osemdeset let. Kako boste to pojasnili?"

Odg.: "Saj ne nameravam pojasnjevati."

Vpr.: "Prej ste trdili, da imate devetnajst let, sedaj pa pravite, da jih imate sto osemdeset. To je vendar velikanako protislovje."

Odg.: "Ha! Tak ste opazili! (Stisneva si roke.) Tudi meni se je dozevalo, da je to protislovje, prav na trdnem pa le nisem bil. Kako brž ste to opazili!"

Vpr.: "Prisrčna hvala za poklon! Ali ste kdaj imeli, oziroma, ali še imate kaj bratov in sester?"

Odg.: "Hm. Menim... menim, da. Ne spominjam se več."

Vpr.: "To je najčudovitejša izjava, kar sem jih doslej slišal!"

Odg.: "Kako to menite?"

Vpr.: "Prosim, pogledajte semkaj. Čigava je ta slika na steni? Ali ni to vaš brat?"

Odg.: "Oh, da, da, da! Sedaj sem se šele domislil. To je bil moj brat Viljem. Bill smo mu rekli. Ubogi, stari Bill!"

Vpr.: "Zakaj? Ali je mrtev?"

Odg.: "Kakor se vzame. Menim, da je. Gotovega pa nihče ne ve. Bil je skrivnostni dogodek."

Vpr.: "To je žalostno, zares žalostno. Torej je izginil?"

Odg.: "Da. Na kar enostaven način. Pokopali smo ga."

Vpr.: "Pokopali? Pokopali, ne da bi vedeli, ali je mrtev ali ne?"

Odg.: "O ne, tega ne! Bil je mrtev dovolj."

Vpr.: "Priznati vam moram, da tega nikakor ne morem razumeti. Ako ste ga pokopali in vedeli, da je bil mrtev..."

Odg.: "Oh, ne, ne! Mi smo le mislili, da je mrtev."

Vpr.: "Sedaj šele razumem. Torej se je spet zavedel?"

Odg.: "Kaj še! To mu še na um ni prišlo."

Vpr.: "Kaj takega še nisem slišal, kar sem živ. Nekdo je mrtev. Pokopljejo ga. Kje torej tiči zagonetka?"

Odg.: "Saj to je ravno, vidite, za kaj gre! Poslušajte! Bila sva dvojčka — Bill in jaz — in ko nama je bilo komaj štirinajst dni, so naju zamenjali. In eden od naju je utonil. Nekateri so menili, da je bil to Viljem, drugi pa, da jaz."

Vpr.: "To je strašno čudno. Kaj menite?"

Odg.: "Vrag si ga vedi! Ta strašna uganka je vrgla senco na vse moje življenje. Hočem vam zaupati skrivnost, ki je še živi duši nisem zaupal. Eden izmed naju je imel posebno znamenje, veliko znamenje na levi roki. To sem bil jaz. Ta otrok je bil tisti, ki je utonil!"

Vpr.: "No, tedaj. Po vsem, kar ste mi povedali, ne vidim na stvari prav ničesar skrivnostnega."

Odg.: "Ne? Jaz pa. Na noben način ne morem razumeti, kako so mogli ljudje pograbit napaknega otroka in ga pokopati. To-

THIS TOKEN EXPIRES DECEMBER 31, 1933

25 CENT TOKEN

This represents a credit of Twenty-Five Cents for goods or services to be produced and/or supplied by the office membership to the member when available by or through

MUTUAL EXCHANGE

4025 Commercial, New York

Acceptance of this token entitles the holder to a supporting credit when the member of the Mutual Exchange System, but involves no responsibility by him on behalf of the organization.

The goods and/or services called for by this token are to be supplied on

—Federated Pictures

Nov "denar" za brezposelne v New Yorku. Izplačujejo za gotova dela pod direkcijsko "Mutual Exchange" in nekateri trgovci ga vzamejo za živila.

da, pasati!... Molčiva o tem. Družina bi utegnila kaj ališati in vrag ve, da imam že brez tega dovolj skrbi."

Vpr.: "Tako — zdi se mi, da bom imel za enkrat dovolj grdiva. Zelo sem hvaležen za vašo prijaznost in trud. Le ono poročilo o pogrebu Arona Burra me še vedno zanima. Ali bi mi hoteli povedati, katera okolnost vas je dovedla do mnenja, da je bil Burr čudak?"

Odg.: "O! Bila je le malenkost. Izmed petdesetih ljudi bi je niti eden ne bil opazil. Ko je bil pogrebni govor končan in se je sprevod začel pomikati proti pokopališču — Burrovo truplo je ležalo lepo v krsti — tedaj si je bil rekel Burr, da bi ne bilo tako napaka, če bi še enkrat — poslednjič pogledal po svetu. In v tem je že vstal ter prisedel h kočijažu."

Po teh besedah se je mladenič prestrašen umaknil in izginil skozi vrata. Nikoli več ga nisem videl. Škoda, prijeten družabnik je bil.

SREČA

Ta pravljica — kaj naj pa za bo, če ne pravljica — ima vendar to dobro stran in veliko, neprecenljivo vrednost, da je resnična. Vsa, kakor jo boste ališali, se je zgodila na Silvestrovo, in prav to dvigne njeno pesniško vrednost najmanj za sto odstotkov...

Tudi v Parizu čakajo na novo leto pri vinu in razkošnih dvorinah, plešejo in se vesele. Na neki dobrodelni prireditvi je torej sedel na Silvestrov večer znani tvorničar avtomobilov R. v družbi svojih dam. Nepričakovano je stopilo mlado dekletko mizi s košarico srečk. Lepa, navadno lepa je bila. Mehanično je ponujala srečke in hvalila sijajne dobrote, ki čakajo srečnega kupca. Industrijeva žena je kupila srečko. Tako mimogrede je vprašal bogati gospod ljubko dekletce, zakaj je tako žalostna. V očeh je imela takoj solze, kakor po naročilu. Obotljivo se je pripovedovala, da je še pred tednom imela dobro službo. Prav za božič so jo odslavili in zdaj si mora pač na tak ali podoben način služiti kruh. Da ne bi bilo videti kakor miloščina, a da ji vendar dajo nekaj zaslužiti, je vsa družba pri mizi kupila še nekaj srečk.

Komaj je napolnilo novo leto in so utihnile proslavne trombe in so se ljudje izpustili iz objemov, so že pričeli napovedavati

izrebane srečke. Industrija omizje je zadelo dva največja dobitka, kakor da bi se bil dil čudež.

Ta usodni slučaj je imel eno posledico. R., ki je bil praznoveren, kor more biti samo bančniški stekel-iskat malo dekletce, ki njemu in njegovi družbi ni nepričakovano prineslo kar v prvih minutah novega leta. Našel jo je skromno steno v neki kotic in jo je goslavno vodil od mize do V borih desetih minutah je njena košarica s srečkami prazna. In potem...

Počakajte! Stvar se ne bo kaj razvila, kakor morda mislite. Ne bomo pričeli pri razkrokih, ki bi napravila malo karico na mah za ženo najbojnejšega Francoza. A vendar Komaj je minulo zopet deset minut, je imelo malo dekletce pritrjeno pogodbo v žepu. Dobilo zelo odgovorno in dobro plačeno mesto tajnice v slavni francoski tvornici avtomobilov.

Taka je torej pravljica o nezaposleni deklici, ki je iskal solze v očeh. Sicer ni našla njega kraljeviča, kakor prav za prav to v pravljicah ti, vendar se je je Bog usmilil, da si bo v novem letu polno zaslužila vsakdanji kruh...

Iz otroških ust

"Mamica! Tako rada bi imela novo punčko!"

"Zakaj, Dušica? Saj je s njeno tako dobro!"

"Jaz sem tudi še čisto do mamica, pa si vendar kupila eno sestro!"

"Tehnika koraka dandane velikanskimi koraki napreduje. 'Kdo mi ve, imenovati, česar pred petdesetimi leti še ni bilo?'"

Mirko vzdigne roko:

"Mene, gospod učitelj!"

V JUGOSLAVIJI

Priloga Hvala

Na Hitrem Ekspresnem Parobu

PARIS

10. FEB.—4. MAR.—24. MAR.

CHAMPLAIN

8. FEB.—11. MARCA

LA FAYETTE

18. MARCA

Zahtevajte vose kraje v Jugoslaviji

Za polnjenje in potne liste vstopne

pooblaščenega agenta

French Line

806 N. MICHIGAN AVE., CHICAGO

123 S. Third St., Minneapolis, Minn.

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnik, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerne, unifiko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

Telefon Rockwell 494

Chicago, Ill.

Tam se dobe na željo tudi vsa ustrezna pojasnila

Mark Twain: INTERVJU

Zastaven in okreten dečko se je na moje povabilo vsedel. Dejal mi je, da je v zvezi z listom "Dnevni grom," in potem dodal: "Upam, da ne boste nejevoljni, če vas intervjuvam."

"Če me — kaj?" sem vzkliknil.

"Če vas intervjuvam."

"A — tako! Aha! Kakopak, da! Mm! Da — seveda!"

Tisto jutro je bilo v meni nekaj napak. Duševne moči so mi bile v slabem stanju. Stopil sem k polici, kjer je stalo lepo številno knjig. Ko sem kakih šest ali sedem minut zaman brskal med njimi, sem čutil, da se moram obrniti proti mladeniču.

"Kako to pišete?" sem vprašal.

"Pišem? Kaj menite?"

"Intervjuvanje."

"Nebesa... Pa čemu hočete pisati?"

"Ne, ne, nočem pisati. Pogledal bi le rad, kaj to pomeni."

"Hm! Priznati vam moram, da je to čudno — sicer vam lahko jaz povem, kaj to pomeni, če namreč — če..."

"Oh, zelo ste prijazni. Izvrstno! To zadostuje. Jako zadostuje. Jako vam bom hvaležen."

"In: i-n, ter: t-e-r, inter..."

"A vi pišete torej z i?"

"Seveda. Kajpada!"

"Radi tega sem, glejte, tako dolgo iskal."

"Toda, dragi moj gospod, čemu ste pa hoteli pisati?"

"Jaz — v resnici niti ne vem. Imel sem pred seboj enciklopedijo pa sem iskal zadaj. Nadejal sem se, da najdem med slikami. Na žalost je knjiga zelo stare izdaje."

"Dragi prijatelj, tudi v najnovejši izdaji bi med slikami — ali, dovolite mi, gospod, in ne štejte mi v hudo — vi niste videli tako — tako bistroumen kot sem pričakoval. Ne zamerite mi, prosim."

"O, prosim, prosim! To sem ališal še velikokrat. Resni ljudje, ki nimajo navade laškati se, ki nimajo niti vzroka, da bi se laškali, so mi čisto omenili, da sem v tem oziru naravnost čudovit. Da, da! Z navdušenjem so govorili o tem."

"To si lahko mislim. Zdaj pa, kar se tiče intervjuvanja — mano vam je, da je običaj današnjih časov intervjuvati vsakogar, čigar ime je prišlo v javnost."

"Res? Tega nisem še nikoli ališal. To mora biti močno zanimivo. S čim se pa to izvede?"

"(Oh, oh! To je obupno!) Včasih se to izvrši z bičem, navadno pa tisti, ki intervjuva, stavi vprašanje, na katerega intervjuvani odgovarja. Ta način je zdaj močno priljubljen. Dovo-

lite mi, da vam podam nekaj vprašanj, ki naj razsvetlijo nekatere najvažnejše točke vaše javne in zasebne preteklosti."

"Dobro! Z veseljem sem pripravljen odgovarjati. Z radostjo! Moj spomin je sicer malce slab, pa to menda ne bo mnogo škodilo. Zares, nereden je moj spomin, zelo nereden. Včasih mi dirja, da ga ne morem dohajati, včasih pa potrebuje štirinajst dni, da preide neko točko. Velike skrbi mi povzroča."

"O, to nič ne de, da le storite, kar je v vaši moči."

"O, to bom. Zelo se hočem potruditi."

"Hvala. Ali ste pripravljeni?"

"Da."

"Torej začnimo s prvim vprašanjem: Koliko ste stari?"

Odgovor: "V juniju bom imel devetnajst let."

Vprašanje: "Kaj govorite! Sodi se, da boste imeli petintrideset let. Kje ste se rodili?"

Odg.: "V državi Missouri."

Vpr.: "Kdaj ste začeli pisati?"

Odg.: "1836."

Vpr.: "Toda kako je to mogoče, če ste stari komaj devetnajst let?"

Odg.: "Ne vem. Gotovo se vam zdi to čudno."

Vpr.: "Zares se mi zdi. Kdo izmed vaših znancev je bil po vašem mnenju največji čudak?"

Odg.: "Aron Burr."